

Osmanlı dönemi ürolojisinde üç isim

Three names in the urology of Ottoman period

Vural Solok

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Üroloji Anabilim Dalı, Emekli Öğretim Üyesi ve Başkanı, İstanbul

Özet

Bu derlemede Türk ürolojisinin oluşmasında rol alan üç üroloji uzmanının hayatı ve akademik çalışmaları araştırılmıştır. Tarihe bakıldığında bu üç üroloji uzmanının sadece isimleri ile bilindiği görülmektedir. Maalesef yeni nesil ürologlar tarafından bu insanlar tanınmamaktadır. Bu hekimlerin üroloji tarihinin başlangıcında özel yerleri vardır. Bu çalışma üroloji tarihimize yeni sayfalar ve bilgiler ekleyecektir.

Anahtar sözcükler: Tarih; üroloji; üroloji uzmanı.

Abstract

Life history and academical studies of three urologists, who had taken roles at the establishment of Turkish urology, were investigated in this review. When looked back into the history, these three urologists remained with their names only. Unfortunately new generation urologists do not know these people. These doctors have their own places at the beginning of the urological history. This investigation would add new pages and information to our urological history.

Key words: History; urology; urologist.

Geliş tarihi (Submitted): 19.07.2010

Ülkemizde üroloji tarihinin oluşumunda rol alan bazı hekimlerin tarihin karanlık sayfalarında kaldığı görülmektedir. Sadece birer isim olarak zaman zaman zikredildiği de bir gerçektir. Fakat gerçek hayatları hakkında bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Bu anlayışla yola çıkarak, geri planda kalan ve Türkiye’de ürolojinin ilk dönemlerinde görev almış üç hekimin biyografisini gözden geçirdim.

Ondokuzuncu yüzyıl sonlarında İstanbul’da Askeri Tıbbiye ve Mülkiye Tıbbiye olmak üzere iki tıp fakültesi bulunuyordu. Ayrıca askeri hekimlerin eğitim görmesi için de Haydarpaşa’da bir askeri eğitim hastanesi kurulmuştu. Bu hastanenin yerini daha sonra Gülhane Hastanesi alacaktır. Türk sağlık sistemine hizmet eden hekimlerin yetiştirilmesinde bu kuruluşlar büyük fayda sağlamışlardır. Henüz ayrı bir üroloji fikri yerleşmemiş olup, genito-üriner hastalıklar adı altında bir ders konusu mevcuttur. Cerrahisi ise genel ameliyatları yapan hekimler tarafından uygulanmaktadır. Bunlar arasından bazıları bu konuya yönelerek yeni bir bilim dalı haline gelmesinde rol almışlardır. Fransa’da bu dalın temelleri atılmış ve daha sonra diğer ülkelere yayılmıştır. Ülkemizde de ürolojinin temelinin atılma-

sında görev almış, fakat yukarıda da bahsedildiği gibi sadece isim olarak geçen üç hekimin hayat hikayelerini değerlendirmeğe çalıştım.

Andon Nafilyan Paşa (1831-1912)

Nafilyan Paşa, 1831 yılında İstanbul’da doğmuştur. Babasının adı Gomidas’tır. İlk öğrenimini mahalle okulunda, orta öğrenimini Bebek’teki Frerler Okulu’nda tamamlamıştır. 1844-1845 yıllarında Askeri Tıp Okulu’na başlamıştır. Daha sonra Mektebi Tıbbiye-i Şahane’de yüksek öğrenimini tamamlayarak 1954 yılında Andon Gomidas kayıt adıyla mezun olmuştur. 1854-1855 yıllarında Osmanlı ordusunda tabip olarak Kırım savaşına ve Girit ayaklanmasına katılmıştır.

1858-1862 yılları arasında Paris Tıp Fakültesi’nde eğitim görmüştür. 13 Haziran 1862 günü [*Traitement de la fistule vésico-vaginale par le procédé de Marion Sims* (Vesiko-vajinal fistüllerin Marion-Sims yöntemi ile tedavisi)] isimli doktora tezi ile mezun olmuştur. J. Marion Sims 1813-1883 yılları arasında yaşamış Amerikalı bir hekimdir. Özellikle vesiko-vajinal fistüllerin tamirinde kullandığı gümüş teller ünlenmesine neden olmuştur. Cerrahide gümüş dikişler

şeklinde takdim edilmiştir. 1857’de Newyork Tıp Akademisi’ne, 1876’da Amerikan Tıp Birliği’ne başkan seçilmiştir. 1880 yılında ise Amerikan Jinekoloji Derneği’nin başkanı olmuştur. 1883 yılında, 70 yaşında vefat etmiştir ve Greenwood mezarlığına gömülmüştür. Newyork Tıp Akademisi’nin karşısına gelen Central Park’ta hatırasına dikilmiş bir heykeli bulunmaktadır. Ortaya koyduğu yöntemle ümitsiz yüzlerce hasta sağlığına kavuşmuştur.

Dr. Nafilyan İstanbul’a dönüşünde Haydarpaşa Askeri Hastanesi’nde göreve başlar ve 1870 yılında İç Hastalıkları Bölümü başhekimlik görevini üstlenir. 1869 yıllarına kadar Askeri Tıp Okulu’nda Fransızca olan eğitim, bu tarihten sonra Osmanlıca verilmeğe başlanmıştır. Yeni mezun doktor adaylarının önce-leri askeri hastanelerde iki yıl klinik hekimlik, daha sonraları ise bir yıl klinik ve pratik tababet derslerine katılmaları gerekirdi. Cerrahi bölümünde Volkoviç Bey, iç hastalıkları bölümünde Miralay Nafilyan Bey, göz hastalıkları bölümünde ise Konstantin Globel Bey ve Mortmann bu çalışmaların ilk öğretmenlerinden olmuşlardır.

Albay Nafilyan Bey 15 Aralık 1871 tarihinde Cemiyeti Tıbbiye-i Şahane’ye üye seçilmiştir. Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane kırım savaşına katılan ve savaş dönüşü İstanbul’da kalan çeşitli ülke hekimlerinin biraraya gelerek kurdukları bir cemiyettir. Padişah bu cemiyetin kurulmasına onay vermiştir ve korumuştur. Uzun yıllar faaliyet gösteren cemiyet, günümüzde Türk Tıp Cemiyeti adı ile çalışmalarına devam ediyor. O tarihler de buraya üye seçilmek bir ayrıcalık olarak kabul ediliyordu.

Miralay Nafilyan Bey, 1891-1892 yıllarında “Fenni cerrahi sagir harp yaraları ve sargılar” adlı dersleri öğretmiştir. 1892’de derslerin öğretimi Haydarpaşa’dan, Gülhane’deki onarılan rüştiye binasına nakledildi. Bu oluşum Gülhane Tıp Akademisi’nin temelini oluşturmuştur. Haydarpaşa’da bu değişimler olurken bazı hekimler, Gümüşsuyu Askeri Hastanesi’ne tayin edilmişlerdir. Nafilyan Bey de 1888’de Gümüşsuyu Hastanesi’ne gelmiştir.

Nafilyan Bey 1868 yılında miralay, daha sonra mirliva ve ferik rütbelerini almıştır. 1900 yılında paşa olmuştur. Nafilyan Paşa 1894 yılında Gümüş Liyakat nişanı, 1888’de 2. Mecidiye ve 2. Osmaniye nişanlarını, 1900 yılında da 1. Mecidiye ve 1. Osmaniye nişanlarını almıştır.

Nafilyan Paşa gerek Haydarpaşa Askeri Tıbbiyesi’nde, gerek Gümüşsuyu Hastanesi’nde birçok hekimin yetişmesinde rol oynamış bir hocadır. Özellikle Fransa’da aldığı eğitim nedeniyle idrar yolu hastalıkları konusunda iyi bir uzmandır. İdrar yolu hastalıkları bütün dünyada da iç hastalıkları içinde okutuluyor ve cerrahi uygulamalar ise cerrahi içinde kalıyordu. İdrar yolu hastalıkları ancak 1880’den sonra şekillenmeğe başlamıştır. Üroloji (bevliye) adını alması ise çok daha sonralarda olmuştur. Bu nedenle Nafilyan Paşa’nın üroloji uzmanı olamayacağı varsayımı ise yanlıştır, çünkü onun eğitim gördüğü ve daha sonraları ise eğitim verdiği dönemlerde üroloji kavramı henüz şekillenmemiştir. İdrar yolları hastalıkları veya genito-üriner sistem hastalıkları iç hastalıkları içinde yorumlanıyordu. Bu sisteme ait uygulamalar ise cerrahi uygulamalar çerçevesinde kalıyordu. Bilindiği gibi, ülkemizde ilk defa bevliye (üroloji) kliniği 1909’da, askeri ve sivil tıp fakültelerinin birleşmesi ile oluşan tıp fakültesinde kavram olarak gözükmektedir.

Nafilyan Paşa uzun süre yaptığı hocalık ve askerlik görevlerinden 1910 yılında emekli olmuştur. Uzun yıllar içinde birçok askeri hekimin yetişmesinde rol oynamış bir kişidir. Görevinden ayrıldığı zaman 79 yaşında bulunuyordu. Emekli olduktan iki yıl sonra, 21 Eylül 1912 tarihinde vefat etmiştir. Vefat ettiği yıllarda tıp fakültesinde bevliye dersleri yeni ve ayrı bir kavram içinde anlatılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, halk arasında oluşmuş haklı şöhretini gölgeleyecek ve küçümseyecek bir şekilde “kendine sonda yapan, diğerlerine de iyi yapar” şeklindeki şöhretinin afaki bir yorum olduğu varsayımı Nafilyan Paşa’nın hak etmediği insafsız bir yorumdur. Bu yorumu yapanlar da paşa öldüğünde henüz asistanlık dönemindeydi. Paşa, Osmanlı Türkiye’sinde ilk bevliye (üroloji) uzmanı ve aynı zamanda birçok askeri hekimin yetişmesinde rol oynamış bir hocadır.

Nafilyan Paşa’nın Türkçe ve Ermenice önemli bir yayını yoktur. Ancak Osmanlı Tıp Cemiyeti’nin 50. Yıldönümü (1856-1906) için yayınlanan kitapçıkta cerrahi bölümü hazırlayan Dr. Yakubyan yaptığı dökümde Dr. Nafilyan’ın 16 Mart 1877 tarihinde yan kesi ameliyatı ile çıkarılmış mesane taşlarından oluşan bir seri vaka sunduğunu belirtmiştir. Ayrıca 1879 yılında, Sırbistan ve Karadağ bölgesindeki savaşta yaralanan ve Haydarpaşa Hastanesi’nde tedavi edilen 837 yaralı hakkındaki istatistiksel bildirisini zikretmiştir.

Yirminci yüzyılın başında kurulmaya başlayan üroloji dernekleri gelişirken, 1896 yılında kurulan ilk üroloji derneği olan Fransız Üroloji Derneği, 1905 yılında uluslararası bir üroloji kurultayının toplanması fikrini ortaya atmış ve önyak olmuştur. Alınan cevapların olumlu olması ile her ulustan gelen hekimler 8 Ekim 1907'de Paris'te toplanarak Uluslararası Üroloji Birliği'ni (*Association Internationale D'urologie*) kurmuşlardır. Hazırlanan tüzüklerden sonra 30 Eylül ile 3 Ekim 1908 tarihleri arasında Paris'te ilk kurultay yapılmıştır. Association Internationale D'urologie'ye üye hekimlerin arasında Nafilyan Paşa'yı da görüyoruz.

Bu kurultaya katılma Türkiye delege ve üyeleri şunlardır:

- Antippas (André); Şişli Hastanesi cerrahı, İstanbul
- Cemil Paşa; Tıp Fakültesi cerrahi profesörü, İstanbul
- Kamburoğlu Paşa (Alexander); Alman Hastanesi cerrahı, Hamidiye Hastanesi cerrahı, İstanbul
- Nafilyan Paşa; Askeri Tıp Okulu idrar yolları hastalıkları profesörü, İstanbul
- Psaltoff; Helen Hastanesi cerrahı, İsrail Hastanesi konsültan cerrahı, İzmir
- Sgourdeos (Tomazos); Yunan Milli Hastanesi şef cerrahı, İstanbul
- Zamboca Paşa (Alexander); Fransız Akademisi muhabir üyesi, İstanbul

Buradan da anlaşıldığı üzere Cemil Paşa ve Nafilyan Paşa uluslararası üroloji derneği üyesi olarak kurultaylara katılmışlardır.

Nafilyan Paşa 1862'de Paris'ten dönünce, Dr. Kasbar Sinabyan'ın kızı Mari ile evlenmiştir. Bu evlilikten 5 çocuk (4 erkek ve 1 kız) olmuştur. İlk çocuğu Yetvart Paris'te okumuş ve doktor olmuştur. Diğer çocukları sırasıyla Kapsar, Levon, Vahe ve Tereza'dır. Levon Nafilyan (1877 İstanbul-1937 Kahire) 1905'te Paris'teki Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirmiştir. İstanbul'a döndükten sonra Galata'daki Şirketi Hayriye ve Milli Sigorta Şirketi'nin merkez binalarının, Agopyan Han'ın ve Boğaziçi'ndeki kağır iskelelerin mimarlığını yapmıştır. 1906'da Mısır'a yerleşerek, orada da önemli binalar inşa etmiştir.

Nafilyan Paşa sakin yapıda bir karaktere sahipti, sabırlı ve sürekli çalışma azmine ileri yaşlara kadar

hizmet etmesi en güzel örnektir. İyiliksever kişiliği olan paşanın vatanına da bağlılığı şüphe götürmez bir özelliğidir.

Paşa, 81 yaşında 21 Eylül 1912'de İstanbul'da vefat etmiştir ve Şişli'deki Ermeni Katolik Mezarlığı'na gömülmüştür. Cenaze töreninde Cemiyeti Tıbbiye-i Şahane adına Dr. Dikran Acemyan Fransızca bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmanın Ermenice çevirisi aynı yıl Pijışg (doktor) adlı Ermenice aylık tıp dergisinde yayınlanmıştır.

Nafilyan Paşa, Fransa da filizlenen genito-üriner sistem hastalıkları ve cerrahisi konusunda uzmanlık kazanmış ve İstanbul'a dönerek bu konuyu askeri hekimlere öğretmiş, onları eğitmiş bir hocadır. Sakinliği, sabırlı yapısı ve durmak bilmeyen çalışkanlığı öne çıkan hasletlerindendir. Uzun yıllar çalışarak geç yaşlarda emekli olmuş bir hekimidir.

Şekil 1 Andon Nafilyan Paşa.

Doç. Dr. Alexander Pappas (1877-1942)

Askeri ve sivil tıbbiyenin 1909'da birleştirilmesi ile Haydarpaşa'daki binada faaliyete geçen Tıp Fakültesi'nde, Cemil Paşa'nın ileri görüşü ile birçok yeni uygulamalar yapılmıştır. Bu şekilde hem eğitim sistemi düzenlenmiş, hem de cerrahide yeni çağdaş uygulamalar başlamıştır. Genito-üriner sistem hastalıkları ve cerrahisinin ayrılması Cemil Paşa tarafından düşünülmüş ve kendi cerrahi kliniğinde dört yatağı ürolojik hastalara ayırmıştır. Batıda, genito-üriner hastalıklar ve cerrahisi, cerrahiden ayrılmış, kendi özerkliğine kavuşmuştur. Nitekim 1896 yılında Fransa'da, 1904'de Amerika'da, 1905'de Almanya'da, 1906 yılında da İtalya'da üroloji dernekleri kurulmuştur. Cemil Paşa Fransa'da bulunduğu dönemde Fransız Üroloji Derneği'nin kuruluşunda bulunmuş ve üyesi olmuştur. Paşa, batıda gelişen yeni düşünce yapısına uzak olmadığından, ayrı bir üroloji kliniği kurulmasına öncül olmuş ve kendi kliniğinden yatak vererek, tıp fakültesinde bunun temelini atmıştır.

Cemil Paşa Fransa'da tanıdığı Paris Necker Hastanesi internlerinden Dr. Pappas'ı doçent olarak üroloji kliniğini kurmak üzere tıp fakültesine davet etmiştir.

Meşrutiyetin 1908 yılında ilanı, Osmanlı Devleti'nde yeni bir anlayışı getirirken, önündeki 10 yılın büyük çalkantılar içinde geçeceğinin de işaretlerini veriyordu. Osmanlı Devleti bir tarafta isyanlarla uğraşırken, Balkan Savaşı ve peşinden gelen I. Dünya Savaşı ve mütareke, ülkenin işgali ve İstiklal Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu bu yılların istikrarlı bir dönem olmadığını göstergeleridir. Bu yıllarda tıp eğitimi çok düzgün yapılamamıştır. Öğretim üyeleri ve öğrenciler zaman zaman eğitimden alınarak cephelere gönderilmiştir. Eğitim yer yer kesilmiştir. Dr. Pappas işte böyle çalkantılı bir dönem içinde İstanbul'da görev yapmıştır.

Doç. Dr. Alexander Pappas 1877 temmuz ayında İstanbul'da doğmuştur. İstanbul tüccarlarından Jorj Pappadopoulos ailesinin 13 çocuğundan onuncusudur. İlk ve orta eğitimini İstanbul'da tamamlamış ve 17 yaşında Paris'e gönderilmiş ve orada Lacanal Lisesi'ne girmiştir. 1896 yılında edebiyat bakanlığına vererek liseden mezun olmuştur. Aynı yıl Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne yazılmıştır. Eğitimine 1897 yılında ara vererek, Osmanlı Yunan savaşında gönüllü olarak Yunan ordusuna katılmak üzere Yunanistan'a gitmiştir. Burada büyük bir sükutu hayale uğramıştır. Tıp fakültesinde eğitimine 1899'da

yeniden devam eder ve beş yıl sonra 800 kişinin girdiği ve 60 kişinin alınacağı sınavda çok başarılı bir derece ile asistan olarak üroloji kliniğine girer. Burada Prof. Guyon, Prof. Albarran, Prof. Poirier, Prof. Cuneo ve Prof. Marion yanında eğitim görerek üroloji uzmanı olmuştur.

Dr. Photis Photiadis'in kızı Helen ile 1906 yılında İstanbul'da evlenmiştir. Paris'e dönerek 1910 yılına kadar, Paris Tıp Fakültesi'nde doçent seviyesinde çalışmıştır. Kendi arzusu ile Yunanistan'a giderek, üniversitede çalışma imkanı arar, fakat istediği ortamı bulamadığı bu dönemde, Cemil Paşa'dan gelen davet ile doğduğu şehir olan İstanbul'a gelerek, Tıp Fakültesi'nde Üroloji Kliniği'nin kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Prof. Dr. Behçet Sabit Erduran bu kliniğin ilk asistanıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında huzursuzluk özellikle Balkanlar'da aşırı derece yükselmiş ve İtalyan'ların Trablus'a saldırması ile Osmanlı savaşa girmiştir. Bu savaş 1911-1912 yıllarında sürmüş ve akabinde de Balkan Savaşı çıkmıştır. bu savaşın etkileri 1912-1913 yıllarının sonuna kadar sürmüş. Bir yıl sonra da 1914'de I. Dünya Savaşı başlamıştır. Bu savaşlar eğitimin düzensizleşmesine neden olurken, Tıp Fakültesi öğrencileri de savaşa katılmışlardır. Ancak Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği'nde çalışmalar devam ediyordu. Klinikte mesane taşı ameliyatları yapılırken, büyük ameliyatlar daha çok cerrahi kliniğinde yapılmıyordu. Savaşın 1918'de sonlanması ile Dr. Pappas, Yunan milliyetçiliği duygularına kapılarak, Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği'nden istifa ederek ayrılmıştır. Ancak bir süre daha kendi özel

Şekil 2

Dr. Alaexandre Pappas'ın üroloji kliniğinde asistan ve çalışanları birlikte toplu resmi.

muayenehanesinde hasta bakmağa devam etmiştir. Yunanistan'ın İstanbul'daki büyük emelleri için Dr. Pappas çok gayret göstermesine rağmen 1920 yılında Yunanistan'da yapılan seçimlerde Venizelos'un kaybetmesi, Dr. Pappas'ın da hayallerinin yıkılmasına neden olmuştur.

Dr. Pappas'ın istifasından sonra, Üroloji Kliniği'nde eğitim hemen hemen durmuştur. Ancak, Çağaloğlu'nda açılan poliklinikler aracılığı ile bir nevi faaliyet gösterilmiş, burada Dr. Bahattin Lütfi Varnalı çalışmıştır. Mütarekede Fransız askeri hekimlerinden operatör Dr. Decumont, Varnalı ile bir süre beraber poliklinik hizmeti vermişlerdir.

Yunan ordusunun 1922'de yenilerek, kaçarcasına İzmir'den gemilere binmesi, Dr. Pappas'ın bütün ümitlerinin kaybolmasına neden olmuştur. Nitekim aynı yıl Pappas, büyük bir gizlilik içinde karısı ve altı çocuğu ile İstanbul'u geri dönmek üzere terk etmiştir.

Atina'ya 1922 yılında gelen Dr. Pappas, hayatının üçüncü ve son dönemine başlamış bulunuyordu. Burada bir tutku ile bağlı olduğu politikaya girmiştir. Nitekim 1926 yılında G. Kondilis kabinesinde Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yapmıştır.

Fakat aynı yıl bakanlıktan istifa etmiştir. Evaghélismos Hastanesi III. Cerrahi Kliniği Direktörlüğü görevini 1927'de almıştır. Burada üroloji eğitimi verirken, genç cerrahlarla yeni bir ekip kurarak, Yunanistan'ın her köşesinden gelen hastalara hizmet vermiştir.

Venizelos'un politikaya geri dönmesi ile Dr. Pappas 1928'de Sağlık Bakanlığı'na getirilmiştir. Daha sonra da Atina'dan vekil seçilmiştir. Bakanlık döneminde bilimsel temelli çalışmaların yanında, sıtma ve tüberküloz hastalıklarının eradikasyonuna büyük önem vermiştir. O dönemde Yunanistan'da şehirlerde ve kırsal bölgelerde bu hastalıklardan büyük kayıplar veriliyordu. Bakanlık yaptığı zaman içinde Atina da Hijyen Enstitüsü, Hijyen Merkezi ve Hemşire Okulu'nu kurmuştur. Ayrıca emekli hekimler için yardımlaşma sandığını da kurmuştur.

Bakanlıktan 1931 yılında ayrılmış, bütün çalışmalarını Scingrou caddesindeki "Mavi Haç" kliniğinin yönetimine hasretmiştir. Paris'te 1934'de Cerrahi Akademisi üyeliğine seçilmiştir. İtalyan Yunan savaşı nedeniyle 1940'ta başlarında hastane savaş yaralılarına tahsis edildiği için bir süre de ağır savaş yaralılarının bakımını üstlenmiştir. Daha sonra yeniden döndüğü Evaghélismos ve Saint-Antoine hastanelerinde çalış-

malarına devam etmiştir. Bir hekim arkadaşının böbrek tümörü ameliyatı sırasında geçirdiği kalp enfarktüsü sonucu 2 Aralık 1942 tarihinde vefat etmiştir.

Dr. Pappas, Türk Üroloji tarihinde üroloji nosyonunun Tıp Fakültesi bünyesinde kurulması ve daha sonraki gelişmelere olanak veren düzenlemeleri yapması açısından önem taşır. Bütün bunlara karşılık İstanbul'da doğmasına ve liseye kadar olan eğitimini bu şehirde almasına ve bütün ailesinin yerleşik olarak aynı şehirde yaşamasına rağmen, aşırı derecede bir Yunan milliyetçiliği mefküresini gütmüştür. Yunanlıların savaşı kazanarak İstanbul'a hakim olmalarını hep hayal etmiş ve bu yönde çalışmıştır. Fakat düşündüklerinin başarıya erişmemesi ve tamamen ters dönmesi ile gizlice karısı ve 6 çocuğu ile Atina'ya kaçmıştır.

Dr. Pappas Atina'da çok başarılı bir yaşam sürmüştür. Eğitim, Kültür ve Sağlık Bakanlığı yapmış, çeşitli sağlık merkezleri ve dernekleri kurmuştur. Atina'da iyi bir hasta kitlesine sahip olmuştur. Dr. Pappas ayrıca güzel sanatların resim bölümü ile ilgilenmiş ve vakit buldukça da natürmort ve portre üzerine çalışmıştır. Desen ve yağlı boyalarını kapsayan bir kitap, 1983 yılında heykel sanatçısı olan oğlu Jean Pappas tarafından Atina'da yayınlanmıştır.

Çok önemli bir dönem olan 1909 ile 1923 yıllarında, çeşitli politik kargaşalıklar, Osmanlı-İtalyan Savaşı, akabinde Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı, Meşrutiyet ve arkasından gelen Anadolu Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu yaşanmıştır. Dr. Pappas işte böyle bir dönemde Tıp Fakültesi'nde Üroloji Kliniğinin kurulmasında rol almış, eğitim vermiş, gelecekte üroloji biliminin gelişmesinde önemli yerler tutacak hekim grubunu yönlendirmiştir. Bu nedenle Türk ürolojisinde unutulmaması gereken bir isimdir.

Op. Dr. Decumont (?-1930?)

Türk ürolojisinde, özellikle Tıp Fakültesi'nde üroloji eğitiminde adı geçen, fakat çok kısa bir süre çalışmış olan bir hekim de Fransız Hastanesi operatörlerinden Dr. Decumont'tur.

Meşrutiyet döneminde 16 Mart 1919 tarihinde itilaf devletleri İstanbul'u işgal ettikten sonra, Fransız kuvvetleri komutanlığı kendilerine bir hastane gerektiğini belirterek, Gülhane Hastanesi'nin kendilerine tahsis edilmesini istemişlerdir. Böylece Gülhane Hastanesi Gümüşsuyu Hastanesi'ne taşınmıştır. Fransızlar da Gülhane'yi almışlardır.

Fransızlar kısmen kendi birlik hekimlerinden, kısmen de Fransız Hastanesi hekimlerinden yararlanarak başhekimliğine Alb. Dr. Gassen, operatörlüğe Dr. Decumont, ortopediye Dr. Mouchet, iç hastalıklarına da Dr. Delamar'ı atamışlardır.

Bu arada Tıp Fakültesi'nde dekanlık yapan Akil Muhtar Özden, herhangi bir problemle karşılaşmamak için Gülhane'deki Fransızların görevlendirdiği ekibi Tıp Fakültesi'ne davet ederek onlara görev vermiştir.

Op. Dr. Decumont Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği'ne tayin edilmiştir. Ancak ne kadar bu görevde kaldığı hakkında değişik bilgiler bulunmaktadır. Bir diğer karışıklık ise isim konusundadır. Farklı yazılış şekilleri karşımıza çıkmaktadır.

Behçet Sabit Erduran 1936 tarihli kaynakta Dr. Decumont'tan bahseder ve 6 ay kadar poliklinik çalışması yaptığını yazar. Buna karşılık Necati Güvenç bu hekimin adını Dr. De Gumeant olarak belirtmiştir. Kemal Özbay imzalı yayında ise Dr. Ducomon ve Dr. Du kümo olarak adı anılmıştır. Bu arada Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi'nde Op. Dr. Decumo olarak zikredilmiştir. Saadi Nazım Nirven Dr. De Cumot olarak bahseder. Bu kadar karışık ve farklı yazılış şekline dayanarak bir fikir yürütmek çok doğru olmamakla birlikte, ben Behçet Sabit Erduran'ın kullandığı adı kullanmanın doğru olduğunu düşünüyorum. Nitekim bu isimlerin herhangi birinin doğrulanmasını tespit edecek kaynak bulunamadı.

Özbay, Dr. Decumont'un Fransa'da cerrahi öğrenmiş (*Interne de l'hospitale*) ve Fransız Pasteur Hastanesi'nde cerrah olarak çalışırken, Fransız kuvvetleri tarafından görevlendirildiğini yazar. Ayrıca yukarıda belirttiğim gibi Tıp Fakültesi'nin Çağaloğlu'nda açılan poliklinikte çalışması sırasında Dr. Bahattin Lütfi Varnalı hem asistan, hem de tercüman olarak yanına verilmiştir. Özbay, Dr. Decumont'un 1921-1922 arasında üroloji öğretim görevlisi olarak çalıştığını ve sonra Pasteur hastanesine döndüğünü belirtir. Gene Özbay'ın yazdığına göre, Dr. Decumont 1930 yılına kadar Fransız Pasteur Hastanesi'nde operatör olarak çalışmış ve boynunda beliren şişliğin Dr. Mouchet tarafından yapılan muayenesinde lenfo-sarkom olduğu söylenmiştir. Dr. Decumont bunun üzerine kendisini aslanlara yedirtmek için Hindistan'a gitmiş ve akibeti öğrenilememiştir.

Görüldüğü gibi Dr. Decumont hakkındaki bilgilerimiz çok sınırlıdır. Ulaşılabilen kaynaklarda da Fransız Hastanesi'nde operatör olarak görev aldığı,

Şekil 3 Dr. Alaexandre Pappas'ın otoportre çalışması.

eğitimi Paris'te yaptığı, adının çok değişik imla ile yazıldığı ve mütareke yıllarında Tıp Fakültesi'nde görev verildiği, fakat görev süresinin dahi bir belirsizlikler içinde zikredildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Belki ilerde bu konuda gerçekleri doğrulayacak kaynaklar ortaya çıkar.

Çıkar çatışması

Yazar, herhangi bir çıkar çatışmasının söz konusu olmadığını bildirmiştir.

Kaynaklar

1. Erduran BS. Yirminci asırda modern üroloji ve Türkiye'de ürolojinin tarihçesi. Türk Üroloji Dergisi 1936;1:117.
2. Dabağyan LP. Emperyalistler Kıskaçında Ermeni Tehciri (Türk Ermenileri). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık; 2007. p. 808-9.
3. Güvenç N. Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Tıp Fakültesi. 1983. p. 106.
4. Köseyan V. İstanbul'daki Askeri ve Mülkiye Ermeni Öğretim Üyeleri. Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi Aylık Dergisi. İstanbul: 1993.
5. McCullough DL. J. Marion Sims (1813-1883). Invest Urol 1974;12:246-8.

6. Mezburyan AN. Ermeni ve Ermeni Asıllı Hekimler. "Alfabetik İsim Listesi" 1688-1940. İstanbul: Becidyan Matbaası; 1940. p. 75.
  7. Mezbur A. Ermeni Hekimler (Universitaires). 1688-1940. İstanbul: Becid Basımevi; 1950.
  8. Nirven SN. Türk Hekimliğinde 140. yıl Dolayısıyla (Mütareke'de İstanbul Üniversitesi). Dirim Dergisi 1969:297-300.
  9. Özbay K. Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri. İstanbul: Yörük Basımevi; 1976. p. 170, 262.
  10. Pappas J. Dessins et Peintures du chirurgien Alexandre Pappas L. Atina: Karydakos Matbaası; 1983.
  11. Solok V. Uluslararası üroloji birliğinin kuruluşu, I ve II uluslararası kurultayları ve Osmanlı hekimleri. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1975;6:127-36.
  12. Solok V. Son yüzyıl içinde Türk ürolojisinin tarihsel ve dinamik değişimi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1981;12:312-25.
  13. Solok V. Türkiye de ürolojinin tarihçesi. Aktüel Tıp Dergisi 2002;7:1-4.
  14. Solok V, Çek M. History of urology in Turkey. Eur Hist Urol 1999;6:69-87.
  15. Surp Pirgiç Hastanesi 1900 Yılı Salnamesi: Mirliva Andon Nafilyan Paşa. p. 304.
  16. Şoğanat Yıllığı: Andon Nafilyan Paşa (1831-1912). Agop Apelyan Matbaası; 1975. p. 39.
  17. Torkomian V. Les anciens professeurs arméniens de la fac. de Médecine de Constantinople IX Congres Int Hist Med Roumanie. 10-18 Eylül 1932.
  18. Yıldırım N. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. p. 335-6.
- Yazışma (Correspondence):** Prof. Dr. Vural Solok.
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Üroloji Anabilim Dalı, Emekli Öğretim Üyesi ve Başkanı, İstanbul, Türkiye
Tel: 0212 232 46 89 e-mail: vuralsolok@gmail.com
doi:10.5152/tud.2010.020